

DINAMICA ȘI ROLUL GRUPULUI DE STUDENȚI ÎN FORMAREA PROFESIONALĂ (preliminariii pentru un studiu calitativ elaborat)

Tatiana REPIDA, Natalia COJOCARU

Universitatea de Stat din Moldova

Mediul universitar se prezintă ca un sistem complex de grupuri sociale, printre care și grupul de studenți, caracterizate prin norme și valori comune, roluri și poziții sociale, o rețea de interacțiuni și influențe reciproce. Spre deosebire de grupul/clasa de elevi, grupul de studenți, ca un mediu de formare și dezvoltare, configurația, procesele și dinamica acestuia, influențele și presiunile sociale pe care le exercită acest grup asupra membrilor, au fost mai puțin studiate. Necesitatea cunoașterii aspectelor psihosociale legate de funcționarea grupului de studenți derivă din faptul că acesta acționează ca un câmp de forțe pozitive (cooperare, solidaritate și susținere reciprocă), dar și negative (conflicte intra-grupale, lipsa de competiție, colegi problematici), care influențează activitatea de învățare, performanțele și climatul socioafectiv al grupului. Din aceste considerente, un studiu complex și elaborat privind funcționarea acestui grup va oferi premise pentru o mai bună înțelegere a implicațiilor acestui grup asupra personalității studentului. Prin acest articol ne-am propus să analizăm doar unul dintre aceste aspecte – rolul grupului de studenți în formarea lor profesională, mai exact – opiniile și percepțiile studenților cu referire la acest aspect.

Cuvinte-cheie: *grup, grup social, grup de elevi/studenți, formare profesională.*

THE DYNAMICS AND THE ROLE OF THE STUDENTS GROUP IN THEIR PROFESSIONAL DEVELOPMENT (preliminaries for an in-depth qualitative study)

The academic environment appears as a complex system of social groups, including student groups, characterized by shared norms and values, social roles and positions, an entire network of interactions and reciprocal influences. Yet, unlike the pupil groups, little scholarly attention has been paid to student groups as a medium for training and development, their configuration, processes and dynamics, the social influences and pressures exercised by the group on the members being remarkably understudied. The need to learn more about the psychosocial aspects of the student group processes derives from the fact that the group may act as a positive force field (inducing cooperation, solidarity and mutual support) but also as a negative one (intragroup conflicts, lack of competition, peer issues), impacting significantly on the learning processes and social-affective climate of the group. Therefore, a complex and elaborate study on the functioning of these groups will provide premises for a better understanding of the potential group implications on the personality of the student. In this article, we intend to analyze only one of these – the role of student groups in the professional development, namely, student opinions and perceptions with reference to this issue.

Keywords: *group, social group, pupils/students group, professional development.*

Considerații introductive

Suntem produsul unor grupuri sociale și acestea constituie un marcator al distinctivității și identității noastre colective. Procesul de socializare și educație se desfășoară în diverse grupuri și colectivități (în familie, grădiniță, școală etc.), unde asimilăm cunoștințe și învățăm conduite sociale, ne sunt transmise anumite valori și norme, atitudini sau opinii. În mod cert, persoanele cu care interacționăm în cadrul grupurilor ne influențează reacțiile atitudinale, afective sau comportamentale, chiar dacă ne place să admitem că suntem autonomi de influențele celorlalți. Și această „moștenire grupală” ne marchează interacțiunile sociale ulterioare.

Studierea grupurilor constituie obiectul de studiu a mai multor domenii socioumane: antropologie, științele educației, psihologie, sociologie sau politologie. Atât în științele sociale, cât și la nivelul cunoașterii comune, termenul „grup” are un înțeles mai larg, referindu-se la o serie de formațiuni și categorii de persoane de diferite mărimi, cu diverse caracteristici și funcții [6-8]. Totuși, grupul ca entitate psihosocială (ceea ce ne interesează în studiul de față) are anumite caracteristici care îl diferențiază de simpla colecție de indivizi, și anume: grupul reprezintă un număr de indivizi; membrii grupului stabilesc relații nemijlocite de interacțiune și interdependență reciprocă de durată; grupul este caracterizat de scopuri și activități comune; în cadrul grupului se creează o rețea structurală de status-uri și roluri diferite; membrii grupului împărtășesc valori și norme comune care reglementează comportamentele la nivel intragrupal; membrii grupului sunt reuniți împreună având conștiința apartenenței la grup și sentimentul de „noi” [5].

O definiție care încearcă să acopere un areal cât mai mare de formațiuni umane, incluzând atât *dimensiunea obiectivă* (atribute reale ale grupului, caracteristici, procese etc.), cât și *dimensiunea subiectivă* (apartenența la grup) și pe care o preluăm în acest articol este cea oferită de psihosociologul român P.Iluț [6], care definește grupul drept *un ansamblu de persoane care au caracteristici, scopuri și interacțiuni comune, participă la aceleași stări și procese sociale și au conștiința apartenenței de grup.*

Grupuri educaționale în instituții preuniversitare și universitare

Grupul educațional este o comuniune socială de persoane (elevi sau studenți), cu o structură și coordonare managerială unitară, constituită în baza unor interese și obiective comune. Activitățile comune ce caracterizează grupul educațional se referă și la realizarea unor obiective care contribuie la pregătirea și dezvoltarea personalității și profesionalității fiecărui elev sau student, având ca demersuri comune învățarea școlară, pregătirea pentru o profesie [3]. Grupul de elevi reprezintă unitatea primară (de bază) în învățământul preuniversitar, pe când grupul de studenți și, într-o anumită măsură anul de studii, reprezintă structuri de grupuri educaționale universitare. Atât grupul de elevi, cât și cel de studenți, ilustrează o „societate în miniatură”, cu o structură tipică și relații de interdependență dintre cadre didactice și elevi/studenți [2].

În una din lucrările sale, D.Sălăvăstru [9] evidențiază caracteristicile grupului de elevi ca un grup social, relevând interacțiunea directă, nemijlocită, de tip „față în față”, a membrilor; prezența scopurilor și a motivelor; structura grupului; existența unui sistem de norme; gradul de coeziune. Pe de altă parte, dacă grupul de studenți, asemenea clasei de elevi, este un grup de învățare (*a se vedea* tipologia grupurilor restrânse a lui Ch.Leclerc), prin urmare, un grup de formare, de modelare a unor capacități și trăsături de personalitate, de învățare a unor comportamente, de însușire a unor cunoștințe și abilități necesare [9], atunci am putea considera aceste caracteristici ca fiind specifice și grupului de studenți. În vederea analizei unui grup de elevi sau studenți se vor lua în considerare următoarele caracteristici [cf. 3]:

- *Mărimea (volumul) grupului* (numărul de elevi/studenți care alcătuiește grupul).
- *Compoziția grupului* (în general, grupul este format din elevi/studenți de aceeași vârstă, având competențe relativ egale, atestate prin studii similare absolvite, cu interese și obiective comune – acestea fiind condiții sociale și psihopedagogice necesare pentru dezvoltarea unor relații interumane armonioase și desfășurarea unor activități didactice și educative eficiente).
- *Structura grupului* (grupul de elevi/studenți reprezintă o unitate instituționalizată, formată din 25-30 de persoane, cu anumite substructuri de coordonare – în acest cadru este un nucleu managerial, ales în mod democratic, care are în componența sa un lider (șef de clasă, șef de grupă sau șef de an) și anumiți responsabili permanenți sau temporari pentru coordonarea anumitor resoarte sau activități).
- *Interese și obiective ale grupului* (constituirea și funcționarea grupului de elevi/studenți se bazează în primul rând pe interese și obiective comune, legate de studii, de formarea personalității integre și a profesionalității elevate și eficiente).
- *Un sistem de relații sociale și interpersonale:*
 - a) Relațiile sociale sunt legăturile ce se stabilesc între elevi/studenți și grup în ansamblu, având la bază interesele și obiectivele, sensurile, mobilurile și acțiunile comune. Pe baza relațiilor sociale se dezvoltă opinia publică, coeziunea și unitatea grupului.
 - b) Relațiile interpersonale sunt legături ce se realizează în câmpul social al grupului între o anumită persoană și alta sau alte persoane. Relațiile între membrii grupului pot fi: de coordonare, de subordonare înțeleasă, relații de cooperare și întrajutorare.
 - c) Relațiile profesor-elev, profesor-student și profesor-grup.
- *Capacitățile creative ale grupului* (deși există viziuni diferite în acest sens, după unii autori, emiterea de idei, reflecții sau soluții noi, originale este superioară în cadrul grupului, comparativ cu contribuția creativă a unei persoane sau a unui număr restrâns de persoane, căci inteligența și competiția în colectiv se manifestă ca un vector de stimulare a creativității membrilor grupului).
- *Sintalitatea grupului* (reprezintă performanțele măsurate ale unui grup, care a ajuns să se manifeste ca un tot unitar, elevat, valoros și eficient, ca și cum ar fi o singură persoană, deci analog cu personalitatea distinctă a unui anumit individ).
- *Caracterul democratic al vieții și activității grupului* (în condițiile unui stat de drept și ale unei societăți bazate pe principii democratice, întreaga viață și activitate, relațiile și conducerea grupului trebuie să aibă un caracter democratic).

Tipuri de grupuri educaționale în instituții preuniversitare și universitare

După criteriul mărimea grupurilor, acestea pot fi clasificate în:

- a) *grupuri sociale mici (microgrupuri școlare)* (clasele de elevi, grupele/subgrupele de studenți) și
- b) *grupuri sociale medii* (asociații ale elevilor/studenților, școlile, facultățile și universitățile).

Din punctul de vedere al caracterului organizării, grupurile se diferențiază în:

- a) *grupuri școlare formale, instituționalizate, organizate pe baza unor reglementări oficiale* (clasele de elevi, grupele de studenți, școlile, facultățile, universitățile etc.);
- b) *grupuri (grupări) școlare informale, spontane, neinstituționalizate* (care se constituie ca aglomerări temporare, incidentale, de elevi sau studenți, bazate pe unele situații neașteptate, dar care-i atrag pe tineri, potrivit-se cu anumite interese individuale pozitive ale acestora).

E necesar să menționăm că pot apărea și grupuri informale cu interese negative. Astfel, cunoașterea caracterului pozitiv sau negativ al obiectivelor și preocupărilor grupurilor educaționale informale reprezintă o necesitate în vederea stimulării activităților pozitive și a diminuării sau înlăturării celor cu tendințe negative și antisociale.

I.Bontaș [3] compară grupul studentesc cu grupul de elevi, evidențiind unele asemănări și deosebiri între aceste două grupuri. După cum argumentează autorul, s-a recurs la această analiză pentru a oferi factorilor educativi din învățământul superior și grupului studentesc posibilitatea:

- a) de extrapolare creatoare a datelor privind grupul de elevi pentru studierea și educarea grupului studentesc în baza asemănarilor dintre aceste două grupuri;
- b) de identificare a unor date și soluții noi, specifice studierii și educării grupului studentesc, grație deosebirilor.

A) Asemănări între cele două grupuri educaționale:

- mărimea relativ aceeași;
- nuclee manageriale relativ asemănătoare (lideri de clasă și, respectiv, lideri de grupă și an);
- reprezentanți în organele de conducere ale instituțiilor de învățământ;
- obiective relativ comune legate de învățatură și formarea profesionalității.

B) Deosebiri între grupul școlar și grupul de studenți:

Grup școlar	Grup studentesc
<ul style="list-style-type: none"> • Elevii au vârsta mai mică, fiind încadrată între copilărie și adolescență. • Elevii au o personalitate în formare. • Grupul școlar are îndrumare nemijlocită din partea profesorului diriginte. • În grupul școlar, îndrumarea și relațiile psihosociale și educaționale se situează între formal și informal. • În grupul școlar se dezvoltă și relații psihosociale și educaționale de cooperare, ajutor reciproc și consilierat. • Membrii grupului școlar au relații strânse și reglementate cu părinții, cu familia. • Relația profesor-elevi sau profesor-grup școlar este un gen special de relație: de îndrumare, înțelegere, sprijin față de elevi și grupul școlar în realizarea obiectivelor. • Elevii se orientează spre viitoarea profesie, căutând unde ar putea obține studii corespunzătoare. • Grupul de elevi poate ajuta membrii săi în cunoașterea potențialului propriu (caracter, temperament, abilități, atitudini etc.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Studenții au o vârstă mai mare, fiind încadrată în vârsta adulților, cu particularități psihosocioeducaționale diferite. • Studenții au o personalitate conturată, matură. • Grupul studentesc nu are o astfel de îndrumare, el beneficiind de autonomie. • În grupul studentesc, îndrumarea și relațiile psihosociale și educaționale se situează în temei în sfera informalului. • În grupul studentesc relațiile psihosocioeducaționale sunt în totalitate de cooperare, ajutor reciproc și consilierat. • Membrii grupului studentesc nu mai au o relație oficială cu părinții, cu familia, decât într-un cadru temporar neoficial. • Relația profesor-studenți sau grup studentesc este una discretă, bazată pe înțelegere, sprijin, consilierat și cooperare. Relația profesor-studenți trebuie să dinamizeze pe studenți și grupul studentesc la autoconducere, autocontrol și autoevaluare. • Studenții deja se formează profesional, obținând competențele necesare pentru a ocupa un loc de muncă pe piața muncii. • Grupul de studenți ajută membrii săi în formarea unor competențe sociale și profesionale (de comunicare, colaborare, socializare etc.).

Mai mulți autori se pronunță asupra necesității de a cunoaște aspectele psihosociale legate de funcționarea grupului. Grupul de studenți, scrie E.Babad [2] acționează ca un câmp de forțe pozitive (activități de cooperare și susținere reciprocă), dar și negative (conflicte intragrupale, lipsa de competiție, studenți problematici care produc blocaje în buna funcționare a grupului), care influențează activitatea și climatul socioafectiv al grupului. Nu mai puțin importantă, menționează autoarea, este capacitatea cadrului didactic de a gestiona cu aceste forțe, de a neutraliza influențele negative. Grupul, observă D.Sălăvăstru [9], se distinge prin cel puțin două trăsături majore: în grup, membrii interacționează, iar prin această interacțiune socială ei se influențează unii pe alții. Nu putem să ne împotrivim influenței grupurilor, scrie A.Neculau [7], de aceea cunoașterea mecanismelor de funcționare ne poate permite să-i limităm influența constrângătoare.

În această ordine de idei, în continuare vom analiza cum interacționează și se influențează membrii grupului de studenți în formarea lor profesională. Subliniem că, pe lângă alți factori, o importanță deosebită asupra dezvoltării personalității studentului și formării lui profesionale are și mediul studentesc, îndeosebi grupul din care face parte. Cu certitudine, implicarea și angajamentul studenților sunt importante în activitatea de învățare și dezvoltare profesională, însă influența grupului din care fac parte nu poate fi neglijată. Se cunoaște faptul că, în grup, comportamentul oamenilor este diferit, comparativ cu comportamentul acestora în condiții individuale. Grupul de studenți, la fel ca și alte colectivități sociale, se pretează aceluiași legități: se produc procese dinamice de structurare, consolidare și schimbare a relațiilor interpersonale, de repartizare a rolurilor în grup sau de distribuire a sarcinilor în cadrul unor activități comune. Aceste și alte procese de grup exercită o influență esențială asupra personalității studentului, asupra succeselor în activitatea de învățare socială și profesională.

În același timp, mediul universitar, în general, și grupul de studenți, în mod particular, apar ca un mediu psihologic de formare a valorilor profesionale și de interiorizare a principiilor etice și deontologice. Anume aici se formează atitudinea față de procesul de învățare a cunoștințelor teoretice și practice, se dezvoltă anumite competențe profesionale, se creionează imaginea privind viitoarea profesie și valoarea acesteia. Grupul de studenți, prin climatul său socioafectiv, e capabil să sporească substanțial eficiența procesului de asimilare individuală și colectivă a cunoștințelor profesionale. Dar pentru aceasta e nevoie ca grupul studentesc să devină colectiv (echipă) cu un grad înalt de coeziune socială, unde fiecare e în stare să-l ajute pe fiecare, unde se manifestă valorizarea învățării și cunoașterii; astfel spus, în grup trebuie să se stabilească un climat psihosocial favorabil. Crearea unui astfel de climat depinde de organizarea autoconducerii la nivelul grupului. Conducătorilor grupelor studențești le revine sarcina de a-i ajuta pe studenți să-și creeze o astfel de structură a autoconducerii ce ar contribui la consolidarea grupului.

Opinii, percepții și atitudini privind rolul grupului în formarea profesională

În ceea ce privește evaluarea proceselor, dinamicii și climatului de grup, sunt utilizate trei tipuri de strategii metodologice [2]:

- 1) *observații asupra grupului*, pentru înregistrarea și descrierea de conduite, ritualuri sau evenimente specifice (pot fi desfășurate de cercetători sau chiar de către profesori după o instruire prealabilă privind utilizarea metodei observaționale);
- 2) *chestionare de evaluare*, completate de către studenți, având drept scop identificarea percepțiilor studenților privind climatul din grupul de apartenență;
- 3) *metode etnografice și calitative* (observații participative și interviuri în profunzime pe diverse tematici legate de grup).

Prin acest studiu am dorit să vedem care sunt opiniile, percepțiile și atitudinile studenților (licență și masterat) cu referire la implicațiile pe care le comportă grupul de studenți în formarea lor profesională. Utilizând un demers calitativ, am solicitat studenților de la Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației (3 grupe, N=40 persoane) și masteranzilor de la specialitatea „Managementul educațional” (1 grup, N=20 persoane) să-și expună opiniile cu privire la acest aspect în cadrul unui minieseu, în care să aprecieze rolul grupului din care fac parte în formarea profesională.

Acest corpus de date (eseurile) a fost supus unei analize de conținut calitative (prin teoretizare) [pentru detalii *a se vedea* 1]. Această metodă, întemeiată pe paradigma constructivistă, reprezintă un studiu idiografic care încearcă să facă o descriere cât mai amplă a unui caz particular din perspectivă fenomenologică, urmărind conectarea aspectelor unice ale acestuia cu principii sau adevăruri mai generale [1]. Metoda se concentrează atât asupra *conținutului manifest* (temele și ideile textului), cât, mai ales, urmărește să surprindă *sensurile*

latente ale textelor, care nu sunt imediat sesizabile [Mayring, 2000 *apud* 1]. Conținutul textual al eseurilor a fost analizat în conformitate cu etapele specifice acestei metode: lectura flotantă a întregului corpus, selecția fragmentelor de text relevante pentru analiză, codificarea, categorizarea și elaborarea unei scheme de categorii. Astfel, categoriile de analiză identificate de noi se referă la: (1) rolul grupului în formarea unor competențe sociale și profesionale; (2) rolul grupului în consolidarea normelor, atitudinilor și comportamentelor sociale și profesionale și (3) condițiile grupale care facilitează procesul de formare profesională. E necesar să menționăm că atât studenții, cât și masteranzii au extins tematica propusă spre examinare, dezvoltând rolul grupului de studenți nu doar în formarea lor profesională, ci și personală.

1. Rolul grupului în formarea unor competențe sociale și profesionale

Studenții au remarcat rolul colegilor de grup în formarea unor competențe de comunicare eficientă, cooperare și colaborare, în dezvoltarea unor abilități de acumulare a cunoștințelor, menționând că la formarea lor profesională contribuie nu doar cadrele didactice, ci și grupul de studenți. În cadrul grupului ei își formează anumite abilități de învățare (de analiză, sinteză, comparație interdisciplinară), contribuind astfel la formarea lor profesională. Cooperarea în cadrul grupului îi ajută să realizeze unele proiecte comune: interacțiunea în diverse situații din cadrul cursurilor, compararea diversității de opinii și convingeri, dezvoltă responsabilitatea față de îndeplinirea unor sarcini în grup. Ei menționează că abilitățile de interacțiune eficientă în cadrul grupului le sunt utile nu doar în prezent, în mediul academic, ele le vor fi utile și în viitor, în mediul profesional, deoarece, observă participării la studiu, și acolo va exista un grup (colectiv) cu care vor interacționa și vor suporta influențe reciproce și în care vor continua să-și perfecționeze aceste abilități. Grupul de studenți, ca unitate primară în formarea profesională, reprezintă pentru ei o condiție importantă care va facilita integrarea eficientă în câmpul muncii. Grupul de studenți se formează ca persoană socială și sociabilă, a subliniat unul din respondenți.

Suștinerea și ajutorul reciproc din partea colegilor este, în viziunea lor, un factor la fel de important: sunt împărtășite informații noi, lecturi, care nu sunt prezentate de cadrul didactic în timpul cursului, informații care, precizează ei, pot fi la fel de importante pentru formarea lor profesională. Unii dintre intervievați, activând în calitate de voluntari în cadrul diverselor ONG-uri, prezintă tehnici sau metode pe care le folosesc în activitățile extracurriculare, tehnici ce sunt preluate de colegii lor.

O viziunea oarecum mai pesimistă privind semnificația grupului este împărtășită de trei persoane din totalul de studenți participanți la studiu, care nu sunt de acord că grupul contribuie în vreun fel la formarea lor profesională. Potrivit argumentelor prezentate de aceștia, doar schimbările de personalitate pot influența într-o anumită măsură domeniul profesional, însă personalitatea se formează în adolescență, iar în anii de studenție, cred ei, schimbări semnificative nu se produc. Formarea profesională poate fi influențată de anumite idei, cunoștințe, opinii, însă șansele că ele vor fi preluate din grupul de studenți și nu dintr-un alt grup sunt mici, mai adaugă intervievații. Grupul de studenți nu are un rol atât de important, deoarece în ziua de azi, consideră ei, foarte multe persoane sunt egocentriste, se gândesc doar la binele și bunăstarea lor personală. Predomină un gen de individualism în formarea profesională; aceste persoane nu participă la discuții, dezbateri sau intenționat expun păreri eronate. Trebuie să fim precauți, consideră ei, și să avem încredere doar în persoanele care merită încrederea și respectul nostru. Cu alte cuvinte, pentru acești trei grupul de studenți nu prezintă o experiență esențială în formarea profesională.

Masteranzii, unii dintre ei fiind deja angajați în câmpul muncii, s-au referit în special la oportunitatea unui schimb de experiențe în domeniul activității profesionale, de îmbogățire a cunoștințelor profesionale, de asemenea, de consolidare a competențelor sociale și profesionale. Ei subliniază, în special, aptitudinea de a asculta, de a fi flexibil, de a comunica, de a fi asertiv. Cel mai mult ce prețuiesc în acest grup, menționează unul din ei, este posibilitatea de a avea parte de un schimb de opinii, informații, viziunii, de a-mi dezvolta competențele de lucru în echipă: „Aflându-mă zilnic în acest grup de colegi îmi îmbogățesc cunoștințele, îmi formez noi competențe, aptitudini de care voi avea nevoie în viitoarea activitate, dar și în viața de zi cu zi”. Împreună cu colegii analizează diverse studii de caz, situații și evenimente din activitatea profesională, ceea ce contribuie semnificativ la acumularea de noi experiențe.

Domaniile socioumane diverse din care vin le oferă avantajul unei perspective interdisciplinare, precum și o înțelegere mai complexă a situațiilor profesionale. Fiecare dintre colegii de grup, menționează un masterand, este bine pregătit în domeniul său și are propria experiență pe care este deschis să o împărtășească cu

ceilalți. În opinia lor, este mult mai util uneori să ascuți un coleg vorbind despre experiența sa reușită și să o preia ulterior, decât să citești o carte din care nu prea ai ce prelua. Colegii sunt pentru masteranzi liantul dintre cunoașterea teoretică și cea practică: „Grupul și sinergia acestuia constituie un catalizator al învățării în cadrul programului de master”, concluzionează ei.

2. Rolul grupului în consolidarea normelor, atitudinilor și comportamentelor sociale și profesionale

Studiile din literatura de specialitate atestă rolul pe care îl au membrii grupului în aprobarea unor conduite sociale, implicit profesionale, considerate dezirabile sau în dezaprobarea celor indezirabile. În cadrul grupului, individului i se oferă mijloace de afirmare și valorizare socială. Membrii grupului constituie un reper de comparație a standardelor de calitate: „Colegii de grup sunt cei care îți oferă un model de urmat, te susțin în activitățile pe care le realizezi”. Pe de altă parte, interacțiunea cu diverse persoane le oferă prilejuri pentru o mai bună cunoaștere a psihologiei umane: „În cadrul grupului poți cunoaște diferite personalități, tipuri de oameni/caractere, poți învăța lucruri noi care îți vor fi de folos în viitorul profesional (mai ușor vei interacționa cu cei care îți vor solicita consiliere și consultanță pe diverse probleme)”; „În grup avem oameni diferiți. Fiecare din ei, prin personalitatea, ideile, gândurile sale, ne influențează”.

3. Condițiile grupale care facilitează formarea profesională

Rețeaua de interacțiuni în cadrul grupului de studenți, spre deosebire de relația profesor-student, este una informală; mai mult, pentru unii studenți aceste rețele informale de interacțiune sunt mai importante în procesul de învățare, decât cele formale cu profesorii [cf. 4]. Cooperarea în cadrul grupului și dezbaterăa unor probleme de interes comun creează, în general, o atmosferă benefică, constată Chang [4]. Totuși, remarcă unii autori, uneori pot să apară efecte negative, cum ar fi dominarea și presiunea din partea unor colegi. În esență, grupul este un mediu de satisfacere a unor nevoi: de suport, de schimb de informații, de comparare socială, de apartenență și diferențiere socială ș.a. [5]. În cazul grupului de studenți aceste nevoi sunt în special de ordin intelectual și afectiv. Grupul poate oferi un suport emoțional (atunci când predomină o atmosferă de respect reciproc, căldură și atitudine binevoitoare din partea membrilor grupului) și un suport stimulator pentru învățare (atunci când fiecare are grijă de reușita fiecărui membru al grupului, când sunt create rețele de intrajutorare, sunt analizate greșelile și modul în care ar putea fi depășite etc.) [2].

Ambele grupuri participante la acest studiu au evidențiat condițiile și strategiile prin care grupul poate influența mai eficient procesul de formare profesională și personală, menționând în mod prioritar activitățile comune în cadrul grupului, discuțiile, dezbaterile, analiza unor studii de caz, trainingurile, proiectele comune etc. În viziunea lor, atmosfera, climatul psihologic favorabil în grup este condiția principală ce-i motivează să-și expună deschis opiniile privind problemele puse în discuție: „Pentru mine contează atmosfera, gradul de deschidere spre comunicare și cooperare”. Se mai subliniază că este foarte important să primească din partea grupului încurajare, aprobare, susținere și ajutor reciproc: „Pe marginea unor probleme de serviciu discut foarte productiv, solicit idei, propuneri... Am descoperit că colegii îmi pot oferi sprijin și încurajare necondiționată, ceea ce a contribuit la dezvoltarea competenței mele de comunicare”. Discuțiile colective și împărtășirea unor experiențe comune le oferă posibilitatea de a reflecta și le dezvoltă capacitatea de autoanaliză: „Le sunt recunoscătoare [colegilor de grup], scrie o masterandă, pentru dezbateri, fiindcă doar în așa mod am căpătat experiență, puțină, dar pentru mine suficient de relevantă”. Aceste discuții sunt facilitate de relațiile interpersonale favorabile: „...colegii mă ajută să explic unele lucruri, care poate sunt mai dificile pentru mine, mă ajută să devin un bun profesionist, un bun manager. Suntem buni prieteni”. În viziunea lor, un grup stimulator pentru activitatea de învățare este „creativ, (...) plin de inspirație și imaginativ”, „[în care se manifestă] o concurență pozitivă ce favorizează dezvoltarea profesională”.

Alte condiții stimulative pentru dezvoltarea profesională invocate de subiecți se referă la nivelul general de competență a membrilor grupului (ceea ce determină comparații sociale ascendente, favorizând competiția socială și motivația pentru performanțe înalte): [sunt] persoane foarte bine informate, dornice de a se dezvolta și de a obține performanțe înalte; acest fapt mă motivează să muncesc mult, să cercetez, să mă includ și eu în diverse activități pentru a-mi demonstra potențialul” și eterogenitatea cunoașterii, datorată unui background diferit (situație propice pentru acumularea de informații diverse): „este un grup eterogen de persoane, venite din diverse domenii (...), cu experiențe profesionale diverse. Schimbul de experiențe care are loc în procesul didactic ne influențează direct formarea profesională, deoarece în grup sunt persoane de la care poți învăța multe lucruri bune”.

Condițiile inhibitoare pentru activitățile de grup, implicit cele care reduc influențele din partea grupului, se referă la lipsa coeziunii de grup și la izolarea socială: „Grupul meu este format din grupușoare a câte 2-3 studenți, astfel rolul lor în formarea mea profesională este minimal”.

Concluzii și direcții ulterioare de analiză

1. În învățământul universitar, profesorul este o autoritate științifică de înalt prestigiu, un reper în disciplina pe care o predă. El are o viziune proprie asupra abordării teoretice și metodologiei de investigare empirică. Procesul de învățământ însă este unul bilateral – cadrul didactic și studenții în formare.
2. Majoritatea studenților și masteranzilor (circa 95% din cei ce și-au expus părerea privind rolul grupului în formarea profesională), consideră că grupul de studenți/masteranzi cu o coeziune înaltă influențează procesul de formare profesională.
3. Grupul de studenți poate contribui la formarea profesională a membrilor săi în măsura în care aceștia participă, se includ în activitățile organizate în grup. Doar simpla prezență în sala de curs, fără o implicare activă, nu influențează semnificativ formarea profesională și personală a studentului.
4. Climatul psihologic favorabil pentru desfășurarea activităților didactice îl creează profesorul în colaborare cu studenții. Nu-i putem cere cadrului didactic ca el de unul singur să poarte răspundere pentru atmosfera din grup.
5. Un grup cu o coeziune înaltă, în care este prezentă motivația pentru succes și performanțe înalte, stimulează activitatea de învățare în sens general și formarea profesională în particular.

Bibliografie:

1. AGABRIAN, M. *Analiza de conținut*. Iași: Polirom, 2006, 192 p. ISBN 973-681-888-8
2. BABAD, E. *The Social Psychology of the Classroom*. New York: Routledge, 2009. 263 p. ISBN 0-203-87247-9
3. BONTAȘ I. *Tratat de pedagogie*. Ediția a VI-a revăzută și adăugată. București: ALL, 2007. 352 p. ISBN 978-973-571-738-4
4. CHANG, T.-S., WANG, T.-W., BAI, Y. Students classroom experience in foreign-faculty and local-faculty classes in public and private universities in Taiwan. In: *Higher Education*, 2014, vol.68, no.2, p.207-226. ISSN 0018-1560 (print), 1573-174X (online)
5. GOLU, P. Perspective noi asupra psihologiei grupurilor sociale. În: M. Zlate (coord.). *Psihologia la răspântia mileniilor*. Iași: Polirom, 2001, p.279-299. ISBN 973-683-697-5
6. ILUȚ, P. *Psihologie socială și sociopsihologie* (Cap. 12. Performanțe și decizii în grupuri). Iași: Polirom, 2009. 627 p. ISBN 978-973-46-1486-8
7. NECULAU, A. *Dinamica grupului și a echipei*. Iași: Polirom, 2007. 344 p. ISBN: 978-973-46-0542-2
8. RADU, I. Grupul ca formațiune psihosociologică (Cap.5). Factorii activității în grup: legitățile performanței colective (Cap.6). În: I.Radu (coord.). *Psihologie socială*. Cluj-Napoca: EXE SRL, 1994, p.105-155. ISBN 973-95661-3-8
9. SĂLĂVĂSTRU, D. *Psihologia educației*. Iași: Polirom, 2004. 288 p. ISBN 973-681-553-6

Prezentat la 26.02.2015